

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Čechoslovan**

Vydavatel: **V. Švihovský**

Vydáváno v letech: **1911-[1918], 1911, 11.02.1914**

Číslo ročníků: **1, 2**

Číslo výtisků: **1, 2**

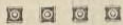
Datum vydání čísla: **11.02.1914**

Identifikátor ISSN: **2414-9373**

Stránky: **, , ,**

Předkládám tento návrh české veřejnosti na Rusi a prosím, aby se na stránkách Čechoslovana o něm vyslovili ti, kdo uvažovali o české bance v Rusku, nebo se o ni zajímají. Já jsem přesvědčen, že je nutno, aby byla co nejdříve založena a pevně věřím, že rychle bude upsáno 600 akcií po 100 rublech každá.

V nejbližší době pozvu ke schůzi všechny, kdo souhlasí s myšlenkou založení české banky v Rusku, abychom porokovali o podrobnostech a zvolili přípravný výbor. Místo a doba schůze bude udáno v „Čechoslovanu.“
Fr. Klacek.

K našemu programu.

Velectěný pane redaktore!

V prvním čísle „Čechoslovana“ uvádíte jako dva hlavní body svého programu „Pokrok a demokratism“ což zajisté velkou většinou našich krajanů v Rusku bude přijato sympaticky. Vypracování podrobného programu ponecháváte pak na dobu pozdější a zvete k součinnosti každého, komu na věci záleží.

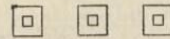
Používám tedy příležitosti, abych Vám navrhnul nový, velice důležitý a pro nás Cechy na Rusi téměř nezbytný článek do programu a doufám, že nebudu oslyšen. Jedná se o „politickou nestrannost.“ My Čechové v Ruské říši máme všechny příčiny nedrobiti se na politické strany, vždyť jest mezi námi i tak nesvářd dost a proto soudím, že předkládáje Vám tento návrh k uskutečnění, mluvím zajisté každému z duše.

Zde mezi námi v Rusku bude ubájení tohoto stanoviska dosti lehké, jest však žádoucí, by Váš list informoval nás alespoň v hlavních rysech o politických událostech v naší staré vlasti, což jest v zvláště důležité pro ty krajany, kteří nemají příležitosti čísti naše české denní listy. A v tom je právě kámen úrazu.

Mezi zdejšími krajany jest dosti značně rozšířen list, který si obral za úkol hájení zájmů zahraničných Cechů, pod názvem „Pozdrav ze staré vlasti“ a který jako tenor svého programu vynášel také politickou nestrannost. Od některého času stalo se však zřejmým, že redakce „P. z. st. v.“ stala se tomuto bodu svého programu nevěrnou. Tak ku př. jubilea našich dvou vysoce zasloužilých českých pracovníků Kramáře a Masaryka v minulém roce odbyl tento list buď několika bezvýznamnými řádkami jako se

stalo u Masaryka, neb právě tohoto jubilea použil k nezřízeným útokům na politickou stranu, k níž se jubilant hlásí, jak se to stalo u Kramáře. Jinak však plýtvá místem k otiskování řečí a každého výkřiku poslanců národně-sociálních. Dle mého náhledu, řeči Klofáče, Choce a nadávky, jimiž národně-soc. poslanci uvítali ve Vídeňském parlamentě rakouské ministerstvo, nemají pro nás, zahraniční Cechy tak nesmírnou důležitost, abychom byli nuceni přečísti je od „A“ až do „Z“. Tot' malá ukázka, jako důkaz mého tvrzení, která mluví za celé strany. Zde vidíme nejlépe, že program nutno mít nejen na papíře, nýbrž i svědomitě jej plnit.

My, česká větve na Rusi, jako taková, máme býti soustavně informováni o kulturní, politické a hospodářské činnosti a pokroku našeho českého národa jako celku a nikoli tendenčně ve prospěch jedné politické strany.

ČEŠI V JIŽNÍM RUSKU.

V programu listu jsme napsali, že Čechoslovan chce být pojátkem mezi všemi Cechy v Ruské říši a že bude bedlivě stopovat vývoj a život českých osad. Je nás hodně rozseto po sv. Rusi — zajisté více než 100.000. V některých krajích, jako v Jihozápadním, (nejm. v gubernii Volynské a Kijevské), v království Polském, na Krymu a na Kavkaze máme četné české osady z nichž některými se můžeme opravdu pyšnit. Pohřichu známo je dosud tuze málo, abychom si mohli zakládat na své početnosti a něco určitějšího na tomto základě budovat. „Ruský Cech“ a „Českoruské Listy“ vykonaly slušný kus práce pro vzájemné poznání Čechů a „Čechoslovan“ bude neúporně v této práci pokračovat. Bude shromážďovat vše, co vztahuje se k dějinám, statistice a přítomnému životu českého osadnictví na Rusi. S díky přijme každé sdělení, každou listinu, každou podobiznu, které charakterisují český život na Rusi. Všechny přátele české věci prosíme, aby nám byli v této práci nápomocni. Zrnko písku koná své poslání i v té největší budově.

Některí přátelé projevíli přání, abychom uveřejnili v časopise jako úvod k místním dopisům, přehledné články o osadách v jednotlivých krajích. Rádi vyhovíme tomuto přání,

Tím končím a doufám, že tento návrh laskavě uvážíte a že v té otázce učiníte ve svém listě příslušný programový projev.

S přátelským pozdravem

Al. Gottwald.

Poznámka redakce. Zahajujeme tímto dopisem veřejnou rozpravu o tom, jaký by měl býti program „Čechoslovana“. Zadáme proto každého, kdo se zajímá o budoucnost časopisu, aby projevil svůj názor. Redakce si ponechá závěrečné slovo.

Řekne-li někdo: *Upust' od národnosti slovanské a dám ti svobodu, a nebo kdo mi zas řekne: upust' od svobody a demokracie a za to bude národnost tvá panující, jest zrovna tak můj nepřítel jako ten, kdo praví: vezmu si národnost i svobodu.*

Karel Havlíček.

neboť myslíme, že čtenáři s větším zájmem budou potom čísti zprávy z té i oné osady. V kalendáři Čechoslovana na r. 1911 byla uveřejněna přehledná stat' o Češích v království Polském, dnes přinášíme článek o Češích na Krymu a osadě Čechohradu. Látku pro tento poslední jsme čerpali z pěkného článku p. J. Nepraše, uveřejněném v kalendáři Komenský na r. 1911 (vyd. v Lodži nákl. knihkup. Komenský a může být objednan našim prostřednictvím) a z četných dopisů p. J. Hlavatého, uveřejněných v různých časopisech.

Přesídlení Čechů do Jižního Ruska počíná rokem 1861. První vystěhovaleci byli z okresů Usteckého, Litomyšlského a Vysokomyštského. K stěhování je přiměly rozšiřované zprávy o tom, že přes 3 miliony lidí po válce krymské se odstěhovalo z Krymu a Kavkazu do Turcka a že v Rusku je zem velice lačinná.

Do Čech přijel jakýsi žid Meier, jenž se zastavil v Rychnově a verboval dělníky pro knížete Kočubeeje, slibuje jim zlaté hory a doly. V krátkém čase podařilo se mu získat asi 40 rodin, které se rozhodly vstoupiti do služeb knížecích na 3 leta. Na podzim roku 1861. vydaaly se na cestu a jely po Dunaji do Oděssy. Z Oděssy jeli Češi na

velkostatek Dikanka v Poltavské gubernii povozy, které pro ně poslal kníže. Po cestě byli stravováni na účet knížete. Když přijeli na místo, byli ubytováni v přípravných pro ně ukrajinských chatách a několik dnů odpočívali a nic nedělali (откарманывались).

Ku konci týdne před počátkem práce kníže jim uspořádal slavnostní hostinu. Zpěvy, tance, ba i česká hudba se knížeti líbily. Hříře to však bylo s prací. Žid Meier nejednal v zájmech svého pána, nehledal rolníky, kteří by mu uměli vzdělávat pole, ale zval do Ruska kde koho. A tak se stalo, že mezi přistěhovaleci většinou byli řemeslníci, krajkáři, obuvníci, obchodníci, hudebníci a jiní, kteří vůbec polní práci nerozuměli. Kníže chtěl mít Čechy hlavně proto, aby pomoci jejich zařídil vzorné polní hospodářství. Remeslníci, neumějící zacházeti s hospodářským stroji, neměli proň ceny. Smlouvou však bylo stanoveno, že Češi budou u něho sloužit 3 roky a musel jim proto dáti zaměstnání. Umístil je částečně v pivovare, v lihovaru, poslal je na lesní práci a dal jim štípat dříví.

Čechům se vedlo poměrně dosti dobře, ale kníže z nich valného užítka neměl. Tu se Češi dozvěděli, že vláda na Krymu rozdává přistěhovalcům zdarma půdu. Češi prosili knížete, aby je propustil ze smlouvy a když obdrželi jeho svolení, odstěhovali se z jara na Krym. Z počátku se usadili v Perekopském újezdu, kde každý dostal po 15 desjatínách.

Zde se jim však valně nevedlo a proto dosti brzo se stěhovali jinam, kde společně s jinými vystěhovaleci z Čech založili osady, o nichž se dále zmíníme. Zatím se v Čechách mluvilo mnoho o prvních vystěhovalcích o tom jak se jim dobře vede na Krymu, jenž prý oplývá mlékem a strdím. Povídko se, že je tam chleba mnoho, že maso na Krymu je úžasně laciné. Zatím v Čechách byla značná bída a brambory a kroupy byly stálou stravou. Jeden z krajanů, připravuje se na cestu do Ruska, koupil si velký hrnce a na otázku nač potřebuje tak velký, odpověděl: „Inu když se naloží půl hrnce masa, tak pro polevku ani místa nezůstane“.

Pohnutkou ku stěhování pro bohatší bylo, že prý na Krymu velkostatkáři mají velké lány země a nemajíce pracovního lidu, pronajímají zem a dávají zdarma též dobytek i všechno potřebné nářadí. Za takových okolností prý se dá snadno zbohatnout ve 3 letech a pak lze se navrátit zpět do vlasti.

Na jaře roku 1862. hnuly se nové proudy vystěhovalecké do Ruska. Několik rodin dalo se přes Bukovinu na Cherson, potom přes Dněpr na jih, až dosáhli svého cíle, hlavního krymského města Simferopolu. Cesta byla obtížná a trvala celé 2 měsíce. Malé vozíky tažené zřídka koníkem, většinou však psy, neb samými hospodáři, převáželi jen to nejpotebnější. Sami cestující konali cestu pěšky. Timto způsobem bral se do Ruska jen malý houfek. Největší skupina vystěhovaleců jela železnicí do města Baziáše a potom párníkem po Dunaji. První skupina sestávala asi z 80 rodin, druhá, která vyjela as za týden po ní, čítala rodin 90. První skupina přijela do Oděssy právě před Velikonoce a proto musela tom zastavit na 4. dny. Češi bydleli v kasárnách a podivána na ně byla dosti smutná. Některé matky s dětmi vyhlížely tak bídě, že jim i almužnu podávali. Tak velký počet přistěhovaleců přivábil do Oděssy ruské i tatarské velkostatkáře, kteří nabízeli Čechům, aby vstoupili do jejich služeb. Češi však nechtěli uzavřít smlouvu na dlouhá léta a státi se ruskými příslušníky. Mysleli, že až zbohatnou, opět vrátí se do staré vlasti.

Z Oděssy vystěhovaleci jeli do Kozlova, nyní Foodosie, kde se umístili na velkém dvoře. Život jejich byl tu bídavý, bez cíle, bez známosti s místními poměry. Mnozí byli bez peněz, přecházeli chudáci po dvoře, nevědouce si rady. Starší rozjeli se na všechny strany, hledati práci, nebo krajinu, kde by se mohli usadit. Lány nevzdělané půdy byly k nepřehlédnutí, velkostatkářů bylo mnoho, práci však bylo těžko nalézt. Velkostatkáři měli své majetky většinou tak zanedbané, že nemohli poskytnouti přistěhovalcům ani nářadí, ani dobytek. Přistěhovaleci museli býti spokojeni, když dostali krávu a to nejpotebnější. Mnozí zklámani vrátili se do Čech.

Vystěhovaleci přestali již myslet, aby samy hospodařili a najímali se na práci k velkostatkářům. Málo bylo takových, kteří se usadili hned na prvním místě. Většina se stěhovala z místa na místo a snášela velkou bídu zvláště v zimě. Vypravování o tom, u porovnání s dnešním blahobytem, se podobá přímo pohádce.

Rok pobytu v Rusku ukázal jak bláhové byly jejich sny o brzkém zbohatnutí. Zazitá utrpení je přiměla, aby se sjednotili a společným úsilím hleděli založit si lepší budoucnost.

Usnesli se, že požádají vládu, aby jim dala půdu, která zůstala zde po Tatarech, vystěhovavších se

po krymské válce do Turecka. Vybrali deputaci, by přednesla tuto žádost inspektorovi německých a bulharských osad. Inspektor ochotně vyšel jim vstříc a dal jim otevřený list, aby mohli jezdit po všech státních pozemcích a vybrat si tu nejlepší půdu. Sám jim doporučil, aby osadili ves Zadru, kterou právě opustili Bulhaři. Češi uposlechlí této rady a asi 70 rodin se tam přestěhovalo a novou ves pojmenovali Bohemkou. Po Tatařích zůstali tam dosti slušné hliněné domky, takže nemuseli ani stavěti. V osadě bylo několik studní s dobrou vodou. Když Češi složili přísahu poddanství a stali se ruskými příslušníky, dostali půdu a v několika částkách 175 rublů na zakoupení potřebného nářadí a dobytek.

O něco později společně s Němci, s nimiž se přistěhovali z Čech, založili vesnice Kurman, Kirej a Alexandrovku. Několik občanů však nebylo spokojeno a chtěli hledat štěstí jinde. Vyžádali si od simferopolské palaty otevřený list, aby mohli hledati lepší pozemky a po dlouhém vyhlížení vybrali si místo, ležící asi 20 verst na západ od Melitopole. Ze všech vesnic na Krymu sebraly se 92 rodiny a v dubnu r. 1869 založily osadu Cechohrad. Zima byla mírná. Přijeli šťastně až na místo, ale tu najednou uhořely velké mrazy. Lid byl na pusté rovině, nikde přístřeší a záchrany proti mrazivému stepnímu větru. Kam kdo mohl, tam se schoval. Do sena, do divoké stepní trávy a nebo hledal útočiště u nejbližších velkostatkářů. Lid měl soustrast s ubohými přistěhovaleci a pomáhal jim obilím i penězi.

Když mrazy polevily, dali se osadníci do setí, stavění a kopání studní. Voda byla hluboko, a aby studna stačila pro všechny, musela být hodně široká. Práce byla velice obtížná. Museli vykopati při vládní pomoci 3 studně dřívě, než našli dobrou vodu. Pokud se týče staveb, stavěly se zemljanky. Kopala se totiž v zemi jáma, na kraji se stavěly zdi z bláta asi aršin vysoké, v nich malá okénka a potom hned střecha beze stropu. Úřady pomáhaly přistěhovalcům a daly každé rodině příspěvek v obnosu 25 rublů. To bylo ovšem velice málo, neboť z počátku byla léta velice neúrodná, nastal téměř hlad. Trpěl člověk i dobytek, neboť krmení se nedostávalo. Dlouho trvalo než osada Cechohrad dosáhla dnešního blahobytu a rozkvětu.

Noví osadníci dostali v různých místech různé množství půdy. V Alexandrovce obdrželi po 24 desjatín půdy na každou mužskou

duši, v Čechohradě po 15 desjatinách a později jim bylo přidáno.

P. J. Hlavatý píše, že tímto způsobem rodiny, v nichž byl větší počet mužského pohlaví, obdržely 100, ba i více desjatin půdy. Mimo to mohly pronajmávat půdu za poplatek 15—30 kopejek za desjatinu a velice levně mohly kupovat nové pozemky. Prvních 5 let byli osvobozeni ode všech daní a vojenské povinnosti. Na zařízení vláda jim poskytla peněžitou pomoc od 25—175 rublů na rodinu. Z malých domkářů, bývalých řemeslníků i nádeníků pozvolna stávali se zámožní hospodáři a přímo i velkostatkáři. Mezi našimi krymskými krajany je nemálo jednotlivců, kteří mají pět set, osm set, ba i více než 1000 desjatin půdy. Cena pozemků každým rokem stoupá. Ještě nedávno prodávala se půda po 100—120 rublech desjatinu a za nájem půdy se platilo 6 rublů. Dnes již nůno za desjatinu zaplatit 300—350 rublů a nájem za desjatinu v mnoha místech dosahuje 20 rublů. Celkem naši krajané krymští hmotně si stojí slušně a kdyby hospodařili racionelně, mohlo by se jim dařit výborně. Mnoho se pracuje hospodářskými stroji a někteří hospodáři mají i své parní mlátičky. Hlavně se pěstuje pšenice, částečně len (pouze na semeno) a trochu kukurice. Půda se zde nehnojí. Hněj se suší na topení a co se nespálí, odváží se do strží. Slamou se ponejvíce topí. Obilí se do snopů neváže, nýbrž nevázané skládá se do kup jako seno a hned po ukončení žni odváží se přímo k mlátičce. Obvykle mláčení bývá skončeno k 15. srpnu. Někdy však, jako na př. loni potrvávalo až do 1. října. Zavínily to velké deště. Uroda zde, jako i jinde závisí na počasí. Musíme však podotknout, že na Krymu nejčastějším bývá sucho a značné sucho, takže hospodář hledí co nejrychleji sklídit, aby mu slunce vše nespálilo. Uplynulý rok však se značně lišil od let minulých. Následkem hojných dešťů dostalo se vyprahlé půdě tolik vláhy, že rostlinstvo dosáhlo neslýchaně bujného vzrůstu. Na pastvinách, přes to, že se tam dobytek dnem i nocí pásal, narostlo tolik trávy, že se nasekalo hojně sena. Obilí bylo tak vysoké, že pšenice lehla. Slámy narostlo tolik, že hospodáři loňskou úrodu nazývají „slaměnou“. Bohužel jakost a množství zrna neodpovídalo množství slámy. Zdálo se, že desjatinu dá aspoň 20 četvertí ale po vymlácení se ukázalo, že dala jen 6, 8, 10 četvertí.

České osadníky, žijící v jižním Rusku, pan Hlavatý třídí takto:

1) žijící výhradně v českých osadách, jako Bohémka s 50 dvory a Komrát s 20 dvory (v újezdě Perejorském); Čechohrad se 102 dvory (v újezdě Melitopolském); Tereš a 4 dvory (v újezdě Jevpatorijském). 2) Žijící v osadě českoněmecké Alexandrovice, kde ze 60 dvorů 20 je českých. 3) Žijící smíšeně s jinými národnostmi jako Burlaku, Murzabetu, Cižihutě, Karahadži a Ekanlu. 4) Kde Češi podlehlí vlivu německé většiny a poněmčili se, jako v Carikvičích, Táboře a Berdi-Bulatě.

ČECHOHRAD.

Čechohrad je největší česká osada v jižním Rusku a čítá 175 dvorů s 575 obyvateli. Byla založena v 1870 roce a slavila tedy v loni 40 let svého trvání. Je zajímavá tím, že dosud si zachovala svůj český ráz, vlastní samosprávu a má českou školu. Mohla mít též svoji vlastní volost, kdyby Češi byli využili nabídky vlády, která jim navrhovala, že zřídí v Čechohradě volost, ku které bude přiděleno několik menších německých obcí. Češi by byli měli většinu a mohli být pány situace. Naši krajané se však obávali, že by museli volost stavět sami svým nákladem a z nemístné šetrnosti se rozhodli zůstat v německé Eigenfeldské volosti, kde podléhají německé většině. Uřadování ve volosti se vede v řeči ruské a volostní písař (tajemník) je Rus. Česká škola čechohradská byla založena v roce 1875 a původně v ní vyučovali sami občané čtení, psaní a trochu náboženství. Vyučovalo se hlavně z modlitebních knih, jež přivezli sebou vystěhovalci z Čech. Teprve v 1892 roce dostala čechohradská škola učitele s předběžnou přípravou. Školní budovy z počátku nebylo a děti docházely vždy do domu hospodáře, jenž vyučoval. Později změnila obec ve školu hospodu, kterou před tím držel žid. Loni konečně byla slavnostně vysvěcena krásná nová školní budova, vyhovující všem požadkům moderní doby, kterou obec vystavěla nákladem 13.000 rublů. Péči zemstva, v jehož správě škola se nachází, počátkem školního roku 1910 — 1911 stala se škola dvojtřídní. První třída je přípravkou pro druhou a vyučuje se v ní česky. Do české školy vstupují děti v 7 letech a chodí tam 3 roky. Z počátku vyučuje se pouze česky, v druhém roce pozvolna začínají se děti učit iž rusky, v třetím roce se věnuje ruštině taková péče, aby děti mohly rusky vypravovat a správně psát a vyučování češtině přece jen převládá. V druhé třídě vyučuje se výhradně všem předmětům v ruštině,

ale i zde 2 hodiny týdně jsou vyhrazeny pro češtinu. Náboženství katolické v obou třídách vyučuje český učitel v češtině. Zemstvo dbá, aby se děti naučily dobře rusky, ale nepřekáží, aby se při tom pěstovala čeština, naopak, jak je vidět, podporuje ji... Jak ruský, tak český učitel dostávají od zemstva 400 rublů ročně s 5 letým přídatkem 100 rublů. Do nedávna byl v Čechohradě učitelem pan A. L. Rališ. Od jeho návratu do Čech se však místo českého učitele v Čechohradě uprázdnilo.

ALEXANDROVKA.

Osada Alexandrovka byla založena Čechy společně s Němci. V prvních letech Češi byli ve většině, ale poznenáhlu stálým stěhováním Čechů česká většina klesla na menšinu a nyní z 60 dvorů osady, je pouze 20 českých. Samá Alexandrovka je obec dosti zámožná, má obecní pozemky a obecní kram, který vynáší ročně 1000 rublů. Mimo to má svůj obecní kapitál. Nehledě na to, že Češi tvoří pouze třetinu obyvatelstva, správa obce nejednou byla v českých rukou. Čech často býval starostou a z členů „volostního schodu“ je vždy aspoň jedna třetina Čechů. K vůli rovnoprávnosti úřaduje se rusky a obecní písař je Rus. Dříve v Alexandrovice bývaly dosti tuhé národnostní třenice. Nyní však přičiněním českých a německých učitelů tyto spory přicházejí v zapomenutí.

Nejdříve v Alexandrovice škola byla společná jak pro Němce tak pro Čechy. Do let osmdesátých učitelem býval utrakvista. Později však Němci, využívající své početní převahy, rozhodli se, že učitelem musí být Němec. Uvědomělejší Češi, vědouce dobře, jak by to v několika letech za takých okolností dopadalo s českou mládeží, rozhodně se opřeli takovému násilí. Podali příslušným úřadům žádost, aby směli zříditi pro své dítky českou školu, a žádost ta byla příznivě vyřízena. Češi zřídili si vlastní školu, kterou v 1885. roce zemstvo převzalo do své správy, a na níž vždy vyučoval učitel slovancké národnosti. Od roku 1895 vyučuje tam známý český učitel p. J. Hlavatý, jenž dříve byl delší dobu učitelem v českých osadách na Volyni a za své zásluhy o školy byl vyznamenán bronzovou a stříbrnou medailí. Zemstvo platí panu Hlavatému služně v obnosu 800 rublů ročně. V červnu minulého roku přičiněním několika občanů hlavně pana J. Hlavatého byla v Alexandrovice zřízena záložna.

Základní kapitál zaopatřen upsáním 100 rublových podílů, jež se splácejí určitými částkami. Záložna má za účel pomáhati především méně zámožným lidem a poskytuje jednotlivci půjčku do výše dvou set rublů. Vklady přijímá záložna s 6% zúrokováním a půjčuje na osm procent. Mimo úvěru osobního posky-

tuje úvěr na zálohu obilí a jiných předmětů. Záložna dále zabývá se koupí a prodejem hospodářských a jiných strojů pro své členy. O činnosti záložny lze soudit dle toho, že za půl roku svého trvání dosáhla obrátu 10.000 rublů. Předsedou správní rady je pan J. Hlavatý a pokladníkem pan Jos. Brýdl.

Češi a nový zákon o jinorodcích.

V květnu měsíci minulého roku noviny přinesly zprávu, že ministerská rada připravuje zákon, jimž mají být značně omezena práva cizích přistěhovaleců v Jihozápadním kraji. V říjnu zpráva ta byla potvrzena a ministerský předseda Stolypin podal dumě osnovu zákona, jenž je snad namířen proti německým přistěhovalecům, ale v každém případě, jak uvidíme dále, zasahuje citelně i nás Čechy. Zprávy o připravovaném zákoně vyvolaly značný rozruch mezi našimi krajaney, jichž žije na 75 tisíc v Jihozápadním kraji (hlavně v gubernii Kijevské a Volynské). Přesný text zákona uveřejnily pouze velké petrohradské, moskevské a kijevské listy, mající na venkově málo čtenářů. Menší listy, z nichž hlavně čerpají naši krajané nové zprávy, přinesly krátký obsah, jenž připouštěl různé výklady. Kolik vykládačů, tolik výkladů. Sám jsem slyšel v jedné malé vsi, jak dobrý občan vykládal, že Češi, dle nového zákona do roka se musejí vystěhovat, nebo že gubernátor bude mít právo je vypovědět na Sibiř. Tvrdil, že mu to řekl „sám urjádnik“. Jsou u nás na Volyni české koutky, kde ještě taková autorita platí a kde se podobným povídačkám věří. Našli se arci též jiní, kteří tvrdili, že vláda chce pouze Němce přinutit, aby opustili Volyn, a že prý to bude ještě lepší pro Čechy, poněvadž budou moci levněji koupit opuštěné pozemky. Tito zase odvolávali se na časopis „Pozdrav ze staré vlasti“ (jenž má trochu odběratelů v Rusku), kde prý vyznáčným písmem je napsáno, že se zákon nevztahuje na osoby „české národnosti“, a že pro Čechy se činí zvláštní vyjímka. Z obsahu zákona uvidíme, v čem pozůstává tato vyjímka a můžeme-li jí být nadšeni.

Připravovaný zákon arci přímo nečelí proti nám, nieméně však je i pro nás nebezpečný a proto zasluhuje naši největší pozornost. Není ničím svérázným a nemůže se

pochlubit ani tím, že by byl původní. Je pouze jednou z těch četných složek soustavy, která má urychlit poruštění Jihozápadního kraje. Tato soustava počíná dobou, kdy ruská vláda úplně potlačila polskou revoluci roku 1863 a vzala si za úkol sesílit co možná ruský živel v západních guberniích. Komise, jež měla podati doprozdání, jak by se to dalo provést, přišla k náhledu, že především je nutno zamezit příliv polského živu do západních gubernií. Polský živel, (velkostatkáři a měšťané) dle mínění komise ačkoliv nečetný dává celému kraji polský ráz, a síla tohoto živu spočívá v tom, že korporativně vládne pozemkovou nemovitostí. Komise navrhla, proto, aby osobám polského původu nebylo dovoleno kupovati pozemky v Západním kraji.

Tomuto návrhu dostalo se nejvyššího schválení nařízením z 10. prosince 1865.

V nařízení od 14. června 1868 bylo vysvětleno dále, že zákon roku 1865 týká se hlavně poměščíků a že nikterak nezabráňuje kupovat pozemky rolníkům katolíkům.

Na dotaz generál-gubernátora Severozápadního kraje, mají-li právo pozemky Poláci kupovati, kteří přijali pravoslavi, výnosem ze dne 10. října 1869, ministerstvo odpovědělo záporně. Svoji odpověď odůvodnilo tím, že bylo by nesprávné dělat rozdíl mezi osobami polského a nepolského původu dle vyznání. Dle názoru ministerstva pod osobami polského původu nutno rozumět ne snad vůbec katolíky, nýbrž Poláky a ty, kdo si osvojili polskou národnost. Za základnu k rozlišování osob polského původu, nemajících právo kupovati pozemky v Jihozápadním kraji a osob nepolského původu, musí být braná národnost a nikoliv vyznání. Skutečná změna národnost nemůže dle slov ministra následovat okamžitě za

změnou vyznání. Z této odpovědi je vidět, že vláda měla na zřeteli pouze národnostní původ jednotlivce, ne však jeho vyznání.

Zdá se však, že tato odpověď nebyla dosti jasná místním úřadům, když se jednalo o Čechy, kteří se přistěhovali do Ruska koncem 60 tých let a začali kupovati pozemky v Jihozápadním kraji. Úřady nevěděly, co dělat a protahovaly do nekonečna potvrzení kupních smluv. Teprve po dlouhé námaze podařilo se zástupcům českých osadníků p. Přibylu a J. Oličovi docílit, aby zvláštní úředník (plukovník Gresser) byl vyslán ku prozkoumání české otázky. Úsudek Gresserův o Čechích byl velice příznivý a následkem toho kijevský generál-gubernátor nařídil, aby administrace vyšla co nejvíce vstřícně českým osadníkům a hleděla jim pomoci k rychlému upravení jich majetkových poměrů. Po vydání „české konstituce“ (Nejvyšší nařízení od 10. července 1870 o úpravě postavení českých osadníků), Čechům více nebyly činěny překážky při nabývání pozemků od polských statkářů. Naopak ještě jim byly poskytnuty zvláštní výhody. V nařízení od 18. května 1879. roku čteme: Komitét ministrův vzhledem k tomu, že Češi v Jihozápadním kraji stali se naprosto hodnými důvěry, kterou v ně skládala vláda při jich stěhování se do kraje... osměluje se žádati Jeho Veličenstvo o dovolení, aby čeští přistěhovaleci, kteří přijali ruské poddanství, byli osvobozeni od poplatků při vyhotovení spisů knihovních o koupi pozemků a statků v západních guberniích od polských statkářů. Nikde se nečiní zmínky o vyznání nových osadníků, nýbrž pouze o jejich národnosti.

Je zajímavé, že otázka nabývání pozemků Čechy ve spojení s otázkou náboženskou se dostává veřejně na přetřes ve sboru, kde byli zastoupeni čeští i pravoslavní duchovní. Sbor ten měl za účel projednání uspořádání české náboženské otázky v Rusku, sešel se dne 28. listopadu r. 1887 v Kijevě a mezi jiným navrhl, aby jen ti Češi „měli právo kupovati pozemky, kteří se připojí buď k pravoslavi nebo k církvi české.“

Nevíme, stalo-li se toto usnesení na podnět českých nebo pravoslavných duchovních, ale jest jisto, že v brzkou potom správa kraje, udilejíc Čechům povolení ku koupi pozemků, brala ohled na jejich vyznání. Tak generál-gubernátor Drenteln, dávaje ochotně povolení ku koupi pozemků Čechům, hlásicím se ku českobratrství, odpíral je starokatolíkům. Pan